

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
Trade Policy and Strategy Office

รายงาน ข้อเสนอแนะ เชิงนโยบาย

ธุรกิจบริการในยามภัยพิบัติ: พลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยสู่ RESILIENT ECONOMY

กองนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
สินค้าอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการ

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
กระทรวงพาณิชย์

มกราคม 2569

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

“ธุรกิจบริการในยามภัยพิบัติ: พลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยสู่ Resilient Economy”

ภัยพิบัติกับความท้าทายของเศรษฐกิจไทยในยุคความเสี่ยงสูง

ประเทศไทยมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นจากภัยพิบัติต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากเหตุการณ์สภาพอากาศสุดขั้วอย่างชัดเจน โดยในปี 2567 ประเทศไทยมีความเสี่ยงจากสภาพอากาศสุดขั้วเพิ่มขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 17 (จากทั้งหมด 174 ประเทศ) จากอันดับที่ 72 ในปี 2565 ในขณะที่ความเสี่ยงระยะยาว 30 ปี ไทยถูกจัดอันดับอยู่ที่ 22 จากอันดับที่ 30 ในปี 2565 แสดงให้เห็นว่าไทยมีความเสี่ยงจากวิกฤตสภาพภูมิอากาศเพิ่มสูงขึ้น¹ สถานการณ์อุทกภัยครั้งใหญ่ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยจำนวน 9 จังหวัด เป็นหนึ่งตัวอย่างเหตุการณ์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศที่รุนแรงขึ้น ซึ่งสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งผลกระทบต่อประชาชน ภาคธุรกิจ และศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระยะสั้นและระยะยาว

ในบริบทของความถี่และความรุนแรงของภัยพิบัติที่เพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แนวคิดเรื่อง เศรษฐกิจที่มีความยืดหยุ่น (Resilient Economy) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยหมายถึงระบบเศรษฐกิจที่สามารถดูดซับแรงกระแทกจากวิกฤต ปรับตัว และฟื้นฟูกลับมาได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่สูญเสียศักยภาพการแข่งขันในระยะยาว ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว ภาคธุรกิจบริการ โดยเฉพาะบริการที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน ทำหน้าที่เสมือน “โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม” ที่ช่วยค้ำจุนระบบเศรษฐกิจในยามวิกฤต และเป็นกลไกสำคัญในการฟื้นตัวหลังภัยพิบัติ

ผลกระทบของภัยพิบัติต่อภาคธุรกิจบริการ: ตัวอย่างเหตุการณ์น้ำท่วม

ที่ผ่านมา ไทยต้องเผชิญกับความสูญเสียจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ โดยเฉพาะจากเหตุการณ์น้ำท่วมอย่างต่อเนื่อง อาทิ สถานการณ์น้ำท่วมปี 2554 มีผู้ได้รับผลกระทบจำนวน 13 ล้านคน สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจคิดเป็นประมาณ 46.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ 12.6 ของ GDP ปี 2554)

สำหรับสถานการณ์น้ำท่วมในพื้นที่ 9 จังหวัดภาคใต้ ปี 2568 ผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือผู้ประกอบการในภาคธุรกิจบริการ² โดยผู้ประกอบการในภาคบริการที่ดำเนินธุรกิจในพื้นที่มีจำนวน 242,642 ราย คิดเป็นร้อยละ 85.76 ของผู้ประกอบการทั้งหมด คิดเป็นการจ้างงานจำนวน 692,963 คน หรือร้อยละ 75.54 ของแรงงานทั้งหมดในพื้นที่ และในปี 2566 ผู้ประกอบการในภาคบริการสร้างรายได้รวม 503,037.94 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 54.46 ของรายได้รวมของผู้ประกอบการทั้งหมด สถานการณ์น้ำท่วมส่งผลกระทบต่อรายได้ผู้ประกอบการและอาจส่งผลให้เศรษฐกิจต้องถดถอยชะงักลง ทั้งนี้ ประเภทธุรกิจบริการที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์อุทกภัยในพื้นที่ 9 จังหวัด ที่มีจำนวนผู้ประกอบการมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ (1) ธุรกิจการขายปลีก ยกเว้น ยานยนต์และจักรยานยนต์ มีจำนวนผู้ประกอบการ 100,533 ราย (คิดเป็นร้อยละ 10.90 ของจำนวนทั่วประเทศ) (2) ธุรกิจบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม 42,026 ราย (คิดเป็นร้อยละ 10.74 ของจำนวนทั่วประเทศ) (3) การขายส่ง ยกเว้น ยานยนต์และจักรยานยนต์ 20,875 ราย (คิดเป็นร้อยละ 8.46 ของจำนวนทั่วประเทศ) (4) กิจกรรมบริการอื่น ๆ ส่วนบุคคล 20,817 ราย (คิดเป็นร้อยละ 10.30 ของจำนวนทั่วประเทศ) และ (5) การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์ 19,827 ราย (คิดเป็นร้อยละ 10.15 ของจำนวนทั่วประเทศ) นอกจากนี้ ธุรกิจประเภทอื่น ๆ ยังได้รับผลกระทบ เช่น การก่อสร้างอาคาร กิจกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ที่พักแรม เป็นต้น

¹ Germanwatch. “รายงาน Climate Risk Index (CRI) 2026”

² ข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ประมวลผลโดย สนค.

นอกจากนี้ สถานการณ์น้ำท่วมยังส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและการลงทุนระยะยาวในอนาคต รวมทั้งการเดินทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ลดลงในพื้นที่ โดยเฉพาะภาคการท่องเที่ยวถือเป็นเสาหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่ภาคใต้ รวมทั้งส่งขาลายสูญเสียบโอกาสและรายได้จากการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ซึ่งไทยเป็นเจ้าภาพและมีกำหนดจะใช้จังหวัดสงขลาเป็นหนึ่งในสถานที่จัดการแข่งขันอีกด้วย

เมื่อธุรกิจบริการคือ “ความหวังของผู้ประสบภัย”: บทบาทเชิงระบบต่อเศรษฐกิจและสังคม

แม้ผู้ประกอบการธุรกิจบริการจำนวนมากจะเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้ประสบภัยโดยตรง แต่ธุรกิจบริการกลับมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนและสนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังเกิดภัยพิบัติ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของภาคธุรกิจบริการในระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย อาทิ

✓ **ธุรกิจค้าส่ง-ค้าปลีก³** มีบทบาทสำคัญในการจัดหาและกระจายสิ่งของจำเป็นและอุปกรณ์ฉุกเฉินในช่วงปี 2555 – 2567 จำนวนผู้ประกอบการของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย (Compound Annual Growth Rate: CAGR) ร้อยละ 1.48 ต่อปี และมีรายได้รวมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.72

✓ **ธุรกิจบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม⁴** ให้บริการจัดชุดอาหารช่วยเหลือ ในช่วงปี 2555 - 2567 มีจำนวนผู้ประกอบการขยายตัวเฉลี่ย (CAGR) ร้อยละ 3.51 และมีรายได้รวมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากที่สุดในกลุ่มธุรกิจบริการพื้นฐานที่มีส่วนช่วยเหลือผู้ประสบภัยอยู่ที่ร้อยละ 14.76

✓ **ธุรกิจบริการก่อสร้างและซ่อมแซม⁵** มีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูทรัพย์สินและโครงสร้างทางกายภาพของชุมชน ทั้งการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ระบบไฟฟ้า ระบบประปา หรือโครงสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ โดยในช่วงปี 2555 – 2567 จำนวนผู้ประกอบการขยายตัวอย่างต่อเนื่องอยู่ที่ร้อยละ 2.64 และมีรายได้รวมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.43

✓ **ธุรกิจบริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่ง⁶** มีบทบาทสำคัญในทุกระยะของการจัดการภัยพิบัติ โดยเฉพาะการรับ-ส่งผู้ประสบภัย การขนส่งสิ่งของจำเป็น รวมถึงการขนย้ายทรัพย์สินของประชาชนออกจากพื้นที่เสี่ยงภัย โดยในช่วงปี 2555 – 2567 จำนวนผู้ประกอบการลดลงโดยเฉลี่ยที่ร้อยละ 3.57 อย่างไรก็ตามรายได้รวมยังคงเพิ่มขึ้นเฉลี่ยอย่างต่อเนื่องที่ร้อยละ 3.99

✓ **ธุรกิจบริการด้านสุขภาพ⁷** มีบทบาทสำคัญในการให้บริการทางการแพทย์และการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉิน รวมถึงการป้องกันและควบคุมโรคที่อาจเกิดขึ้นหลังภัยพิบัติ โดยในช่วงปี 2555 -2567 ธุรกิจบริการด้านสุขภาพมีจำนวนผู้ประกอบการขยายตัวเฉลี่ย (CAGR) มากที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 12.72 และมีรายได้รวมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 8.77

✓ **ธุรกิจบริการทำความสะอาด⁸** มีบทบาทสำคัญในระยะหลังน้ำลด โดยในช่วงปี 2555 -2567 ธุรกิจบริการทำความสะอาดมีจำนวนผู้ประกอบการขยายตัวเฉลี่ย (CAGR) ร้อยละ 5.98 และมีรายได้รวมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10.67

หากพิจารณาธุรกิจบริการที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนเชิงพื้นที่ในปี 2568⁹ จะพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนผู้ประกอบการมากที่สุดในธุรกิจค้าส่ง-ค้าปลีก (276,510 ราย) ธุรกิจบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม (77,056 ราย) และธุรกิจบริการก่อสร้างและซ่อมแซม (29,371 ราย) ในขณะที่ กรุงเทพฯ มีจำนวนผู้ประกอบการมากที่สุดในธุรกิจบริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่ง (12,495 ราย) ธุรกิจบริการด้านสุขภาพ (4,905 ราย) และธุรกิจบริการทำความสะอาด (1,903 ราย)

³ คำนวณจาก TSIC 46 - 47 การขายส่ง การขายปลีก ยกเว้นยานยนต์และจักรยานยนต์ Dashboard สสว.

⁴ คำนวณจาก TSIC 56 การบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม Dashboard สสว.

⁵ คำนวณจาก TSIC 41 การก่อสร้างอาคาร และ TSIC 95 การซ่อมคอมพิวเตอร์และของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน Dashboard สสว.

⁶ คำนวณจาก TSIC 49 การขนส่งทางบกและการขนส่งทางท่อลำเลียง TSIC 50 การขนส่งทางน้ำ TSIC 51 การขนส่งทางอากาศ TSIC 52 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคลังสินค้าและกิจกรรมสนับสนุนการขนส่ง Dashboard สสว.

⁷ คำนวณจาก TSIC 86 กิจกรรมด้านสุขภาพของมนุษย์ Dashboard สสว.

⁸ คำนวณจาก TSIC 81 กิจกรรมบริการสำหรับอาคารและภูมิทัศน์ Dashboard สสว.

⁹ ที่มาข้อมูลจาก Dashboard สสว. ผู้ประกอบการปี 2568 คำนวณตั้งแต่มกราคม 2555 จนถึงตุลาคม 2568

ธุรกิจบริการใหม่ที่เป็นต่อการรับมือกับภัยพิบัติในอนาคต

1. ธุรกิจบริการ “พร้อมก่อนภัยมา”: การคาดการณ์ เตือนภัย และการเตรียมความพร้อม อาทิ ธุรกิจบริการเทคโนโลยีตรวจจับและคาดการณ์ภัยพิบัติ ธุรกิจบริการด้านการแจ้งเตือนและการสื่อสารสาธารณะ ธุรกิจบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ ธุรกิจบริการประกันภัยและการบริหารจัดการความเสี่ยง

2. ธุรกิจบริการ “รับมือระหว่างภัยพิบัติ”: ความปลอดภัย การสื่อสาร และการช่วยเหลือฉุกเฉิน อาทิ ธุรกิจบริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่ง ธุรกิจบริการให้เช่าหรือจำหน่ายเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับรับมือภัยพิบัติ ธุรกิจบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจค้าส่งและค้าปลีก ธุรกิจบริการด้านสุขภาพ

3. ธุรกิจบริการ “ฟื้นคืนหลังวิกฤต”: การฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต อาทิ ธุรกิจบริการทำความสะอาดและกำจัดสิ่งปนเปื้อน ธุรกิจบริการก่อสร้างและซ่อมแซม ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจบริการด้านสุขภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเสริมบทบาทธุรกิจบริการ เพื่อรับมือภัยพิบัติและสร้างเศรษฐกิจที่มีความยืดหยุ่น (Resilient Economy)

ภาคธุรกิจบริการมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม การรักษาความต่อเนื่องของระบบการค้า และการฟื้นฟูเศรษฐกิจในยามวิกฤต กระทรวงพาณิชย์ในฐานะหน่วยงานด้านการค้า สามารถมีบทบาทเชิงนโยบายที่สำคัญในการเสริมสร้าง **เศรษฐกิจที่มีความยืดหยุ่น (Resilient Economy)** โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายใน 4 มิติ ดังต่อไปนี้

มิติที่ 1 ด้านโครงสร้างธุรกิจ

1. ผลักดันธุรกิจบริการที่จำเป็นให้เป็นอุตสาหกรรมฟื้นฟู (Restoration Industry) และจำเป็นในเชิงยุทธศาสตร์
2. ยกกระดับภาคบริการด้านโลจิสติกส์และขนส่งในภาวะวิกฤต
3. เสริมสร้างความมั่นคงของห่วงโซ่อุปทานสินค้าและบริการจำเป็น

มิติที่ 2 ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และแพลตฟอร์มการค้า

4. สนับสนุนแพลตฟอร์มดิจิทัลและอีคอมเมิร์ซเป็นช่องทางการค้าและการให้บริการในช่วงเกิดภัยพิบัติ (Disaster service marketplace)
5. ส่งเสริมให้ธุรกิจบริการและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่จะช่วยบรรเทาและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ
6. ส่งเสริมผู้ประกอบการในสาขากิจกรรมทางวิชาชีพ การวิจัย และนวัตกรรม

มิติที่ 3 ด้านการกำกับดูแลและคุ้มครองผู้บริโภค

7. กำกับดูแลราคาและคุ้มครองผู้บริโภคในสถานการณ์ฉุกเฉิน

มิติที่ 4 ด้านการฟื้นฟู SMEs และเศรษฐกิจฐานราก

8. สนับสนุนผู้ประกอบการ SMEs และผู้ประกอบการท้องถิ่นให้ฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว
9. ให้ความรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติให้กับผู้ประกอบการ โดยอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
10. บูรณาการความร่วมมือด้านการฟื้นฟูเศรษฐกิจ “รัฐ-เอกชน-ท้องถิ่น-ชุมชน” แบบ One Team

แม้เหตุภัยพิบัติจะสร้างความเสียหายอย่างหนักต่อชุมชนและเศรษฐกิจท้องถิ่น แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ทั้งการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืน การพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่มีระบบบริหารจัดการภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การพัฒนาหลังภัยพิบัติเป็นไปอย่างยั่งยืน และมีความเข้มแข็งกว่าเดิม...

“วิกฤตจึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการยกระดับเศรษฐกิจให้ทันสมัย ยืดหยุ่น และแข่งขันได้มากขึ้นในอนาคต”

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร.....	ก
1. บทนำ: ภัยพิบัติกับความท้าทายของเศรษฐกิจไทยในยุคความเสี่ยงสูง.....	1
2. ผลกระทบของภัยพิบัติต่อภาคธุรกิจบริการ: ตัวอย่างเหตุการณ์น้ำท่วม.....	1
3. เมื่อธุรกิจบริการคือ “ความหวังของผู้ประสบภัย”: บทบาทเชิงระบบต่อเศรษฐกิจและสังคม.....	4
4. ธุรกิจบริการใหม่ที่กำลังเป็นต่อการรับมือกับภัยพิบัติในอนาคต.....	7
5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเสริมบทบาทธุรกิจบริการ เพื่อรับมือภัยพิบัติและสร้างเศรษฐกิจที่มีความยืดหยุ่น (Resilient Economy)	8
บรรณานุกรม.....	11

ธุรกิจบริการในยามภัยพิบัติ: พลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยสู่ Resilient Economy

1. บทนำ: ภัยพิบัติกับความท้าทายของเศรษฐกิจไทยในยุคความเสี่ยงสูง

ประเทศไทยมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นจากภัยพิบัติต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากเหตุการณ์สภาพอากาศสุดขั้วอย่างชัดเจน โดยข้อมูลจากรายงาน Climate Risk Index (CRI) 2026¹⁰ โดยองค์กร Germanwatch ประเมินผลกระทบจากเหตุการณ์สภาพอากาศสุดขั้วทั่วโลกในช่วงระยะเวลา 30 ปี (พ.ศ. 2538 – 2567) เกิดเหตุการณ์สภาพอากาศสุดขั้วมากกว่า 9,700 ครั้ง มีประชากรได้รับผลกระทบเกือบ 5.7 พันล้านคน มีผู้เสียชีวิตกว่า 832,000 คน เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจรวมกว่า 4.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยสาเหตุการเสียชีวิตสูงที่สุดเกิดจากคลื่นความร้อนและพายุมีสัดส่วนรวมร้อยละ 66 ขณะที่น้ำท่วมส่งผลกระทบต่อประชากรมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 48 สำหรับในปี 2567 ประเทศไทยมีความเสี่ยงจากสภาพอากาศสุดขั้วเพิ่มขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 17 (จากทั้งหมด 174 ประเทศ) จากอันดับที่ 72 ในปี 2565 ในขณะที่ความเสี่ยงระยะยาว 30 ปี ไทยถูกจัดอันดับอยู่ที่ 22 จากอันดับที่ 30 ในปี 2565 แสดงให้เห็นว่าไทยมีความเสี่ยงจากวิกฤติสภาพภูมิอากาศเพิ่มสูงขึ้น

สถานการณ์อุทกภัยครั้งใหญ่ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยจำนวน 9 จังหวัด¹¹ เป็นหนึ่งตัวอย่างเหตุการณ์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศที่รุนแรงขึ้น ซึ่งสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งผลกระทบต่อประชาชน ภาคธุรกิจ และศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระยะสั้นและระยะยาว อุทกภัยดังกล่าวไม่เพียงสร้างความเสียหายต่อที่อยู่อาศัย ทรัพย์สิน และโครงสร้างพื้นฐานเท่านั้น หากแต่ยังส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจหยุดชะงัก รายได้ของประชาชนและผู้ประกอบการลดลง ตลอดจนเพิ่มต้นทุนการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะต้นทุนด้านการซ่อมแซม การขนส่ง และโลจิสติกส์จากการเปลี่ยนเส้นทางคมนาคม

ในบริบทของความถี่และความรุนแรงของภัยพิบัติที่เพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แนวคิดเรื่อง **เศรษฐกิจที่มีความยืดหยุ่น (Resilient Economy)** จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยหมายถึงระบบเศรษฐกิจที่สามารถดูดซับแรงกระแทกจากวิกฤต ปรับตัว และฟื้นฟูกลับมาได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่สูญเสียศักยภาพการแข่งขันในระยะยาว ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว **ภาคธุรกิจบริการ** โดยเฉพาะบริการที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน ทำหน้าที่เสมือน “โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม” ที่ช่วยค้ำจุนระบบเศรษฐกิจในยามวิกฤต และเป็นกลไกสำคัญในการฟื้นตัวหลังภัยพิบัติ

2. ผลกระทบของภัยพิบัติต่อภาคธุรกิจบริการ: ตัวอย่างเหตุการณ์น้ำท่วม

ที่ผ่านมา ไทยต้องเผชิญกับความสูญเสียจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ โดยเฉพาะจากเหตุการณ์น้ำท่วมอย่างต่อเนื่อง โดยจากรายงาน OECD Economic Surveys: Thailand 2025¹² ขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) สรุปความสูญเสียจากภัยพิบัติได้ ดังนี้

เหตุการณ์ภัยพิบัติ	จำนวนผู้ได้รับผลกระทบ	ความเสียหายต่อเศรษฐกิจ
สถานการณ์น้ำท่วมปี 2554	13 ล้านคน	46.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (12.6% ของ GDP ปี 2554)
สถานการณ์น้ำท่วมปี 2559	1.8 ล้านคน	ไม่มีข้อมูล
สถานการณ์น้ำท่วมปี 2564	1.3 ล้านคน	ไม่มีข้อมูล

¹⁰ Germanwatch. “รายงาน Climate Risk Index (CRI) 2026”

¹¹ ประกอบด้วย จังหวัด สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

¹² OECD Economic Surveys: Thailand 2025

รายงานสภาพภูมิอากาศและการพัฒนาประเทศที่จัดทำโดยธนาคารโลก (World Bank)¹³ เมื่อปี 2568 ยังระบุว่า ไทยเป็นหนึ่งในสิบประเทศที่มีความเสี่ยงต่อน้ำท่วมมากที่สุดในโลก โดยสถานการณ์น้ำท่วมเกิดขึ้นในทุกปีช่วงปลายฤดูมรสุม (เดือนกรกฎาคม – ตุลาคม) โดยเฉพาะพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางตามลุ่มน้ำเจ้าพระยา และคาดการณ์ว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศจะทำให้เกิดน้ำท่วมเพิ่มมากขึ้นทั่วประเทศอีกในอนาคต โดยในช่วงปี 2578 - 2587 จะมีประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมเพิ่มขึ้นเป็น 2.5 เท่า นอกจากนี้ การเพิ่มสูงขึ้นของระดับน้ำทะเล อาจยิ่งเร่งให้เกิดน้ำท่วมชายฝั่งและการกัดเซาะชายฝั่งมากขึ้น โดยเฉพาะใน กรุงเทพมหานครและพื้นที่อ่าวไทยตอนบน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่จำนวนมาก (ประชากรกว่าร้อยละ 22 อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล)

ถอดรหัสผลกระทบของสถานการณ์น้ำท่วมต่อภาคธุรกิจบริการในพื้นที่ภาคใต้ปี 2568

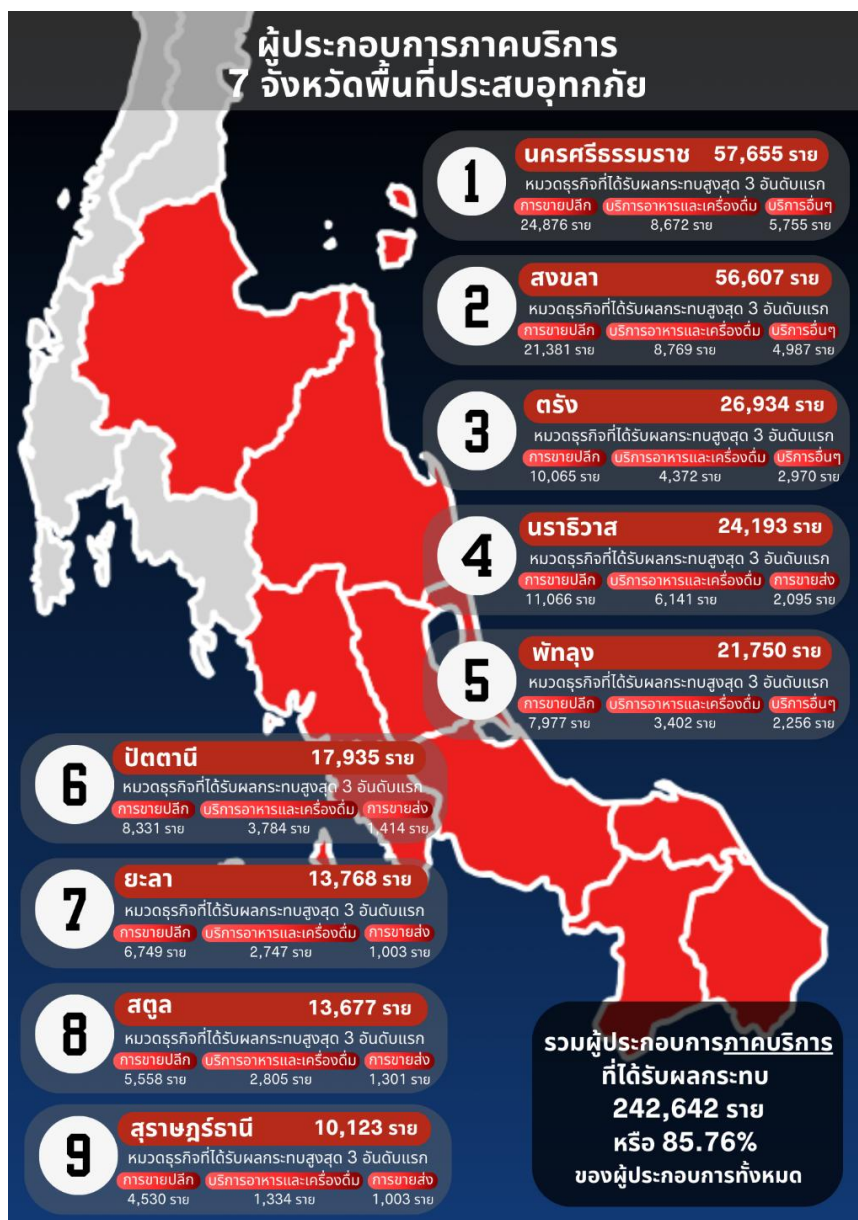
ในพื้นที่ 9 จังหวัดประสบอุทกภัย ผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือผู้ประกอบการในภาคธุรกิจบริการ¹⁴ โดยผู้ประกอบการในภาคบริการที่ดำเนินธุรกิจในพื้นที่มีจำนวน 242,642 ราย คิดเป็นร้อยละ 85.76 ของผู้ประกอบการทั้งหมด คิดเป็นการจ้างงานจำนวน 692,963 คน หรือร้อยละ 75.54 ของแรงงานทั้งหมดในพื้นที่

สถานการณ์น้ำท่วมอาจส่งผลให้เศรษฐกิจท้องถิ่นชะลอตัวลง โดยในปี 2566 ผู้ประกอบการในภาคบริการสร้างรายได้รวม 503,037.94 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 54.46 ของรายได้รวมของผู้ประกอบการทั้งหมด และในช่วงเดือนมกราคม - กันยายน 2568 มูลค่าการส่งออกของธุรกิจบริการในพื้นที่คิดเป็นจำนวน 1,725.40 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 7.37 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดในพื้นที่ และมูลค่าการนำเข้าของธุรกิจบริการในพื้นที่คิดเป็นจำนวน 772.56 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 24.66 ของการนำเข้าทั้งหมดในพื้นที่ ซึ่งสถานการณ์น้ำท่วมจะกระทบต่อรายได้ของผู้ประกอบการ และทำให้มูลค่าการส่งออกและนำเข้าในพื้นที่ลดลง

ประเภทธุรกิจบริการที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์อุทกภัยในพื้นที่ 9 จังหวัด ที่มีจำนวนผู้ประกอบการมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ (1) ธุรกิจการขายปลีก ยกเว้น ยานยนต์และจักรยานยนต์ มีจำนวนผู้ประกอบการ 100,533 ราย (คิดเป็นร้อยละ 10.90 ของจำนวนทั่วประเทศ) (2) ธุรกิจการบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม 42,026 ราย (คิดเป็นร้อยละ 10.74 ของจำนวนทั่วประเทศ) (3) การขายส่ง ยกเว้น ยานยนต์และจักรยานยนต์ 20,875 ราย (คิดเป็นร้อยละ 8.46 ของจำนวนทั่วประเทศ) (4) กิจกรรมการบริการอื่น ๆ ส่วนบุคคล 20,817 ราย (คิดเป็นร้อยละ 10.30 ของจำนวนทั่วประเทศ) และ (5) การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์ 19,827 ราย (คิดเป็นร้อยละ 10.15 ของจำนวนทั่วประเทศ) นอกจากนี้ ธุรกิจประเภทอื่น ๆ ยังได้รับผลกระทบ เช่น การก่อสร้างอาคาร กิจกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ที่พักแรม เป็นต้น

¹³ ธนาคารโลก. “Thailand Country Climate and Development Report 2025”

¹⁴ ข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ประมวลผลโดย สนค.

ที่มาข้อมูล : Dashboard สสว.

นอกจากนี้ สถานการณ์น้ำท่วมยังส่งผลต่อความเชื่อมั่นและการลงทุนระยะยาวในอนาคต รวมทั้งการเดินทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ลดลงในพื้นที่ โดยเฉพาะภาคการท่องเที่ยวถือเป็นเสาหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่ภาคใต้ โดยเฉพาะในอำเภอหาดใหญ่ที่ส่วนใหญ่พึ่งพารายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทั้งมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังคาดการณ์ว่าการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวและสถานประกอบการจากสถานการณ์น้ำท่วมต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่า 1 เดือน ซึ่งเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ถือเป็นช่วงไฮซีซั่นของภาคการท่องเที่ยวไทย ทำให้คาดการณ์ว่าจังหวัดสงขลาอาจสูญเสียรายได้จากภาคการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 5,000 ล้านบาท นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังประเมินว่าจำนวนนักท่องเที่ยวมาเลเซียในเดือนธันวาคม 2568 อาจลดลงมากถึงร้อยละ 18 เหลือเพียง 373,000 คน ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวมาเลเซียทั้งปีอาจลดลงเหลือประมาณ 4.55 ล้านคน หรือหดตัวลงร้อยละ 8 นอกจากนี้ สงขลายังสูญเสียโอกาสและรายได้จากจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ซึ่งไทยเป็นเจ้าภาพและมีการวางแผนจะใช้จังหวัดสงขลาเป็นหนึ่งในสถานที่จัดการแข่งขันอีกด้วย¹⁵

¹⁵ <https://mgronline.com/specialscoop/detail/9680000113926>

3. เมื่อธุรกิจบริการคือ “ความหวังของผู้ประสบภัย”: บทบาทเชิงระบบต่อเศรษฐกิจและสังคม

เมื่อเกิดเหตุภัยพิบัติย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ประสบภัย โดยเฉพาะภาคธุรกิจซึ่งต้องเผชิญกับความเสียหายทั้งด้านทรัพย์สิน โครงสร้างพื้นฐาน และการดำเนินกิจการ อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ประกอบการธุรกิจบริการจำนวนมากจะเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้ประสบภัยโดยตรง แต่ธุรกิจบริการกลับมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนและสนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังเกิดภัยพิบัติ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของภาคธุรกิจบริการในระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยบทบาทของธุรกิจบริการต่อการบรรเทาภัยและฟื้นฟูหลังเกิดภัยพิบัติ อาทิ

✓ **ธุรกิจค้าส่ง-ค้าปลีก**¹⁶ ธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกมีบทบาทสำคัญในการจัดหาและกระจายสิ่งของจำเป็นและอุปกรณ์ฉุกเฉิน เช่น อาหารแห้ง น้ำดื่ม ไฟฉาย ถูทราย และชุดกันน้ำ ในช่วงปี 2555 – 2567 จำนวนผู้ประกอบการของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย (Compound Annual Growth Rate: CAGR) ร้อยละ 1.48 ต่อปี และมีรายได้รวมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.72 โดยในปี 2567 ไทยมีผู้ประกอบการในภาคธุรกิจนี้มากถึง 1,169,154 ราย สร้างรายได้รวมกว่า 22,461,993 ล้านบาท ซึ่งนับเป็นกลไกหลักในการสนับสนุนการดำรงชีวิตของประชาชนและลดผลกระทบจากการขาดแคลนสินค้าในช่วงเกิดภัยพิบัติ

✓ **ธุรกิจบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม**¹⁷ ธุรกิจบริการอาหารและเครื่องดื่มมีบทบาทโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของผู้ประสบภัย โดยให้บริการจัดชุดอาหารช่วยเหลือ การปรุงอาหารเพื่อแจกจ่าย รวมถึงบริการเดลิเวอรี่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่ไม่สามารถเดินทางออกจากที่พักได้ ภาคธุรกิจนี้ในช่วงปี 2555 -2567 มีจำนวนผู้ประกอบการขยายตัวเฉลี่ย (CAGR) ร้อยละ 3.51 และมีรายได้รวมเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากที่สุดในกลุ่มธุรกิจบริการพื้นฐานที่มีส่วนช่วยเหลือผู้ประสบภัยอยู่ที่ร้อยละ 14.76 โดยในปี 2567 มีจำนวนผู้ประกอบการมากถึง 391,208 รายทั่วประเทศ สร้างรายได้รวม 384,440 ล้านบาท สะท้อนถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนในภาวะวิกฤตได้อย่างรวดเร็ว

✓ **ธุรกิจบริการก่อสร้างและซ่อมแซม**¹⁸ อุทกภัยส่งผลให้บ้านเรือน อาคาร เครื่องใช้ไฟฟ้า ยานพาหนะ และโครงสร้างพื้นฐานได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก ธุรกิจบริการก่อสร้างและซ่อมแซมจึงมีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูทรัพย์สินและโครงสร้างทางกายภาพของชุมชน ทั้งการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ระบบไฟฟ้า ระบบประปา หรือโครงสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ โดยในช่วงปี 2555 – 2567 จำนวนผู้ประกอบการขยายตัวอย่างต่อเนื่องอยู่ที่ร้อยละ 2.64 และมีรายได้รวมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.43 และในปี 2567 มีผู้ประกอบการธุรกิจบริการก่อสร้างและซ่อมแซมทั่วประเทศจำนวนถึง 129,229 ราย สร้างรายได้รวม 943,042 ล้านบาท ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการเร่งกระบวนการฟื้นฟูและกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ประสบภัย

¹⁶ คำนวณจาก TSIC 46 - 47 การขายส่ง การขายปลีก ยกเว้นยานยนต์และจักรยานยนต์ Dashboard สสว.

¹⁷ คำนวณจาก TSIC 56 การบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม Dashboard สสว.

¹⁸ คำนวณจาก TSIC 41 การก่อสร้างอาคาร และ TSIC 95 การซ่อมคอมพิวเตอร์และของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน Dashboard สสว.

✓ **ธุรกิจบริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่ง**¹⁹ ธุรกิจบริการโลจิสติกส์และการขนส่งมีบทบาทสำคัญในทุกกระยะของการจัดการภัยพิบัติ โดยเฉพาะการรับ-ส่งผู้ประสบภัย การขนส่งสิ่งของจำเป็น เช่น อาหาร ยา และเครื่องอุปโภคบริโภค รวมถึงการขนย้ายทรัพย์สินของประชาชนออกจากพื้นที่เสี่ยงภัย โดยในช่วงปี 2555 - 2567 จำนวนผู้ประกอบการลดลงโดยเฉลี่ยที่ร้อยละ 3.57 เนื่องจากความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากปัญหาห่วงโซ่อุปทานโลก ความแออัดของท่าเรือ การขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์ และอัตราค่าขนส่งที่สูงขึ้นในช่วงปี 2565 ซึ่งเป็นผลกระทบต่อเนื่องจากโควิด-19 อย่างไรก็ตามรายได้รวมยังคงเพิ่มขึ้นเฉลี่ยอย่างต่อเนื่องที่ร้อยละ 3.99 และในปี 2567 ไทยมีผู้ประกอบการในภาคธุรกิจนี้จำนวน 41,358 ราย เพิ่มขึ้นจากปี 2565 ร้อยละ 12.08 และมีรายได้รวม 1,713,687 ล้านบาท ซึ่งช่วยเสริมประสิทธิภาพในการกระจายความช่วยเหลือและลดความสูญเสียจากภัยพิบัติ

✓ **ธุรกิจบริการด้านสุขภาพ**²⁰ ธุรกิจบริการด้านสุขภาพ ได้แก่ โรงพยาบาล คลินิก และสถานพยาบาลต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญในการให้บริการทางการแพทย์และการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉิน รวมถึงการป้องกันและควบคุมโรคที่อาจเกิดขึ้นหลังภัยพิบัติ โดยในช่วงปี 2555 -2567 ธุรกิจบริการด้านสุขภาพมีจำนวนผู้ประกอบการขยายตัวเฉลี่ย (CAGR) มากที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 12.72 และมีรายได้รวมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 8.77 และในปี 2567 มีผู้ประกอบการด้านสุขภาพจำนวน 9,936 ราย มีรายได้รวม 461,516 ล้านบาท ซึ่งสามารถเป็นกำลังหลักในการคุ้มครองสุขภาพและชีวิตของประชาชนในพื้นที่ประสบภัย

✓ **ธุรกิจบริการทำความสะอาด**²¹ ธุรกิจบริการทำความสะอาดเป็นหนึ่งในภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญในระยะหลังน้ำลด โดยให้บริการจัดเก็บขยะ ทำความสะอาดอาคาร บ้านเรือน และยานพาหนะ รวมถึงบริการอบโอโซนเพื่อกำจัดกลิ่นอับ บริการกำจัดเชื้อรา เชื้อโรค สัตว์และแมลงพาหะ ตลอดจนการตรวจสอบคุณภาพน้ำอุปโภคบริโภค บริการดังกล่าวมีส่วนช่วยลดความเสี่ยงด้านสุขภาพและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคในชุมชน โดยในช่วงปี 2555 - 2567 ธุรกิจบริการทำความสะอาดมีจำนวนผู้ประกอบการขยายตัวเฉลี่ย (CAGR) ร้อยละ 5.98 และมีรายได้รวมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10.67 ทั้งนี้ ในปี 2567 ไทยมีผู้ประกอบการธุรกิจบริการทำความสะอาดจำนวน 6,673 ราย สร้างรายได้รวม 86,877 ล้านบาท ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของภาคธุรกิจดังกล่าวในการรองรับความต้องการเร่งด่วนในภาวะวิกฤต

ธุรกิจบริการดังกล่าวข้างต้นสามารถจัดได้ว่าเป็นธุรกิจที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน (basic needs services) ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต ความปลอดภัย สุขภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤตจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ธุรกิจเหล่านี้ทำหน้าที่สนับสนุนปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร น้ำสะอาด การคมนาคม การรักษาพยาบาล และความปลอดภัยด้านสุขภาพ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ

¹⁹ คำนวณจาก TSIC 49 การขนส่งทางบกและการขนส่งทางท่อลำเลียง TSIC 50 การขนส่งทางน้ำ TSIC 51 การขนส่งทางอากาศ TSIC 52 กิจกรรมที่เกี่ยวกับคลังสินค้าและกิจกรรมสนับสนุนการขนส่ง Dashboard สสว.

²⁰ คำนวณจาก TSIC 86 กิจกรรมด้านสุขภาพของมนุษย์ Dashboard สสว.

²¹ คำนวณจาก TSIC 81 กิจกรรมบริการสำหรับอาคารและภูมิทัศน์ Dashboard สสว.

หากพิจารณาธุรกิจบริการที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนเชิงพื้นที่ในปี 2568²² จะพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนผู้ประกอบการมากที่สุดในธุรกิจค้าส่ง-ค้าปลีก (276,510 ราย) ธุรกิจบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม (77,056 ราย) และธุรกิจบริการก่อสร้างและซ่อมแซม (29,371 ราย) ในขณะที่ กรุงเทพฯ มีจำนวนผู้ประกอบการมากที่สุดในธุรกิจบริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่ง (12,495 ราย) ธุรกิจบริการด้านสุขภาพ (4,905 ราย) และธุรกิจบริการทำความสะอาด (1,903 ราย)

ที่มาข้อมูล : Dashboard สสว. ประมวลผลโดย สนค.

²² ที่มาข้อมูลจาก Dashboard สสว. ผู้ประกอบการปี 2568 คำนวณตั้งแต่มกราคม 2555 จนถึงตุลาคม 2568

ดังนั้น การสร้างความเข้มแข็งให้กับธุรกิจบริการที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานจึงมีความสำคัญในเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจและการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ความเข้มแข็งของธุรกิจดังกล่าวไม่เพียงหมายถึงความสามารถในการดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่องในภาวะปกติเท่านั้น แต่ยังรวมถึงศักยภาพในการปรับตัว ความยืดหยุ่นในการให้บริการ และความพร้อมในการสนับสนุนสังคมในภาวะฉุกเฉิน การมีธุรกิจบริการที่เข้มแข็งจะช่วยลดความเปราะบางของชุมชน เสริมสร้างความสามารถในการฟื้นตัว (resilience) และเร่งกระบวนการฟื้นฟูเศรษฐกิจในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

4. ธุรกิจบริการใหม่ที่เป็นต่อการรับมือกับภัยพิบัติในอนาคต²³

นอกเหนือจากธุรกิจบริการที่มีบทบาทสำคัญในการบรรเทาผลกระทบและฟื้นฟูหลังเกิดอุทกภัยแล้ว ในบริบทของความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่ทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น ธุรกิจบริการรูปแบบใหม่ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างขีดความสามารถของสังคมในการรับมือกับภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ ธุรกิจบริการเหล่านี้สามารถสนับสนุนการจัดการภัยพิบัติได้ตลอดวงจรของภัยพิบัติ ตั้งแต่ช่วงก่อนเกิดภัยพิบัติ ระหว่างเกิดภัยพิบัติ ไปจนถึงช่วงหลังการเกิดภัยพิบัติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาคธุรกิจบริการเป็นกลไกสำคัญในการช่วยเหลือสังคมในยามวิกฤตอย่างรอบด้าน

1. ธุรกิจบริการ “พร้อมก่อนภัยมา”: การคาดการณ์ เตือนภัย และการเตรียมความพร้อม

ธุรกิจบริการในกลุ่ม “พร้อมก่อนภัยมา” มีบทบาทสำคัญในการลดความสูญเสียและเพิ่มความพร้อมให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม โดยมุ่งเน้นการคาดการณ์ล่วงหน้า การสื่อสารเตือนภัย และการวางแผนเชิงป้องกัน ธุรกิจบริการเทคโนโลยีตรวจจับและคาดการณ์ภัยพิบัติ (Early Warning and Detection Technology Services) เช่น บริการพยากรณ์อากาศชั้นสูง และระบบเซนเซอร์ตรวจวัดระดับน้ำ ช่วยให้หน่วยงานและประชาชนสามารถรับรู้สถานการณ์ล่วงหน้าและตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะเดียวกัน ธุรกิจบริการด้านการแจ้งเตือนและการสื่อสารสาธารณะ (Communication and Alert Services) อาทิ แอปพลิเคชันแจ้งเตือนภัย และระบบส่งข้อความเตือนภัย มีบทบาทสำคัญในการกระจายข้อมูลอย่างรวดเร็วและทั่วถึง นอกจากนี้ ธุรกิจบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ (Smart Infrastructure Services) ยังสนับสนุนการออกแบบและวางแผนป้องกันภัยพิบัติ เช่น ระบบบริหารจัดการน้ำอัจฉริยะ และระบบตรวจสอบสภาพถนน สะพาน และอาคารที่มีความเสี่ยง

นอกจากนี้ ธุรกิจบริการให้คำปรึกษาด้านความเสี่ยงภัยพิบัติ (Consulting Services) เช่น การประเมินความเสี่ยงพื้นที่ (Risk Assessment) และการจัดทำแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจ (Business Continuity Plan: BCP) ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือขององค์กรและภาคธุรกิจ ตลอดจน ธุรกิจบริการฝึกอบรมและเสริมสร้างทักษะ (Training and Capacity Building) ที่มุ่งพัฒนาความรู้และทักษะของภาคธุรกิจและประชาชนในการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ สุดท้าย ธุรกิจบริการประกันภัยและการบริหารจัดการความเสี่ยง (Insurance and Risk Management Services) ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการกระจายความเสี่ยงและลดภาระความสูญเสียทางเศรษฐกิจ

²³ สนค. ประมวลข้อมูลจากสำนักงานเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (UNDRR) ยูเนสโก (UNESCO) กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม และธนาคารโลก

2. ธุรกิจบริการ “รับมือระหว่างภัยพิบัติ”: ความปลอดภัย การสื่อสาร และการช่วยเหลือฉุกเฉิน

ในช่วงที่เกิดภัยพิบัติ ธุรกิจบริการมีบทบาทโดยตรงในการคุ้มครองชีวิตและความปลอดภัยของประชาชน โดยเฉพาะธุรกิจบริการด้านโลจิสติกส์และการขนส่ง ซึ่งสนับสนุนการอพยพ การรับ-ส่งผู้ประสบภัย การกระจายสิ่งของจำเป็น และการขนย้ายทรัพย์สินออกจากพื้นที่เสี่ยงภัย

นอกจากนี้ ธุรกิจบริการให้เช่าหรือจำหน่ายเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับรับมือภัยพิบัติ เช่น เรือ รถยกสูง เครื่องสูบน้ำ และเครื่องปั่นไฟ มีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน ธุรกิจบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม รวมถึงบริการเดลิเวอรี่ ทำหน้าที่สนับสนุนความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้ประสบภัย ขณะที่ธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกช่วยจัดหาและกระจายอุปกรณ์ฉุกเฉินและสิ่งของจำเป็นอย่างต่อเนื่อง

ในด้านเทคโนโลยี ธุรกิจบริการด้านข้อมูลและสารสนเทศ เช่น แอปพลิเคชันแจ้งเตือนน้ำท่วม ระบบแผนที่สารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) และระบบแจ้งเตือนระดับน้ำแบบเรียลไทม์ผ่านเทคโนโลยี Internet of Things (IoT) มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการตัดสินใจและการบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับธุรกิจบริการด้านสุขภาพที่ให้บริการทางการแพทย์และการรักษาพยาบาลฉุกเฉินแก่ผู้ประสบภัย

3. ธุรกิจบริการ “ฟื้นคืนหลังวิกฤต”: การฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต

หลังจากสถานการณ์ภัยพิบัติคลี่คลายลง ธุรกิจบริการในระยะฟื้นคืนหลังวิกฤตมีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูเมือง ชุมชน และเศรษฐกิจให้กลับคืนสู่ภาวะปกติอย่างรวดเร็วและยั่งยืน ธุรกิจบริการด้านประกันภัยทำหน้าที่ประเมินความเสียหายและสนับสนุนการเยียวยาทางการเงิน ขณะที่ธุรกิจบริการทำความสะอาดและกำจัดสิ่งปนเปื้อนช่วยฟื้นฟูสุขภาพและลดความเสี่ยงด้านสุขภาพ

ธุรกิจบริการก่อสร้างและซ่อมแซมมีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูที่อยู่อาศัย ทรัพย์สิน และโครงสร้างพื้นฐาน ขณะเดียวกัน ธุรกิจบริการด้านสุขภาพและสุขภาพ เช่น คลินิก การแพทย์ทางไกล (Telemedicine) และบริการฟื้นฟูสุขภาพจิต ช่วยดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว นอกจากนี้ ธุรกิจค้าปลีกยังสามารถมีบทบาทเชิงสังคมในการกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น ผ่านการลดราคาสินค้าจำเป็น การจัดโปรโมชั่นช่วยเหลือผู้ประสบภัย และการสนับสนุนพื้นที่จำหน่ายสินค้าให้แก่ผู้ประกอบการท้องถิ่นโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเสริมบทบาทธุรกิจบริการ เพื่อรับมือภัยพิบัติและสร้างเศรษฐกิจที่มีความยืดหยุ่น (Resilient Economy)

จากสถานการณ์อุทกภัยในภาคใต้ของประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าภาคธุรกิจบริการมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม การรักษาความต่อเนื่องของระบบการค้า และการฟื้นฟูเศรษฐกิจในยามวิกฤต กระทรวงพาณิชย์ในฐานะหน่วยงานด้านการค้า สามารถมีบทบาทเชิงนโยบายที่สำคัญในการเสริมสร้างเศรษฐกิจที่มีความยืดหยุ่น (Resilient Economy) โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายใน 4 มิติ ดังต่อไปนี้

มิติที่ 1 ด้านโครงสร้างธุรกิจ

1. ผลักดันธุรกิจบริการที่จำเป็นให้เป็นอุตสาหกรรมฟื้นฟู (Restoration Industry) และจำเป็นในเชิงยุทธศาสตร์ โดยจัดทำรายการเครือข่ายผู้ประกอบการธุรกิจบริการที่จำเป็นต่อการรับมือภัยพิบัติ และตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน เช่น ธุรกิจโลจิสติกส์ อาหาร สุขภาพ การสื่อสาร และ

การซ่อมแซมฟื้นฟู โดยอาจจัดกลุ่มรายสาขาและเชิงพื้นที่ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการดูแลเยียวยาผลกระทบ เป็นพิเศษในภาวะวิกฤต รวมทั้งเป็นข้อมูลเครือข่ายผู้ประกอบการสำหรับส่งต่อความช่วยเหลือและฟื้นฟู หลังเกิดภัยพิบัติได้ พร้อมให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีหรือเงินอุดหนุนแก่ประชาชนผู้ประกอบการ เพื่อให้บริการเหล่านี้เข้าถึงชุมชนได้มากขึ้น ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะช่วยรักษาความต่อเนื่องของระบบการค้า และการให้บริการ ซึ่งเป็นฐานสำคัญของเศรษฐกิจที่มีความยืดหยุ่น

2. **ยกระดับภาคบริการด้านโลจิสติกส์และขนส่งในภาวะวิกฤต** สนับสนุนการใช้เรือ โดรน รถยกสูง รถขนส่งช่วยเหลือในพื้นที่เกิดภัยพิบัติ พร้อมจัดตั้งเครือข่ายโลจิสติกส์ภาคประชาชนและเอกชนเพื่อกระจายความช่วยเหลือได้ทันเวลา

3. **เสริมสร้างความมั่นคงของห่วงโซ่อุปทานสินค้าและบริการจำเป็น** โดยพัฒนากลไกติดตามและบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานของสินค้าและบริการจำเป็นในสถานการณ์ภัยพิบัติ เช่น ระบบฐานข้อมูลผู้ประกอบการ ระบบติดตามปริมาณสินค้า และคลังสินค้าสำรองในระดับพื้นที่ รวมถึงการเชื่อมโยงข้อมูลกับภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันการขาดแคลนสินค้า ลดความผันผวนด้านราคา และเสริมเสถียรภาพของตลาดในยามวิกฤต

มิติที่ 2 ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และแพลตฟอร์มการค้า

4. **สนับสนุนแพลตฟอร์มดิจิทัลและอีคอมเมิร์ซเป็นช่องทางการค้าและการให้บริการในช่วงเกิดภัยพิบัติ (Disaster service marketplace)** เพื่อให้ประชาชนและผู้ประกอบการสามารถค้นหาบริการฟื้นฟูที่เชื่อถือได้ เช่น บริการซ่อมบ้าน รถ ย้ายของ ทำความสะอาดอย่างเป็นระบบ และเป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค การส่งอาหาร และบริการจำเป็นอื่น ๆ มาตรการดังกล่าวจะช่วยรักษาการเข้าถึงตลาด ลดการหยุดชะงักทางเศรษฐกิจ ลดปัญหาการเอารัดเอาเปรียบด้านราคาในช่วงวิกฤต และเพิ่มความสามารถในการปรับตัวของภาคธุรกิจ

5. **ส่งเสริมให้ธุรกิจบริการและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่จะช่วยบรรเทาและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ** เช่น ธุรกิจให้บริการด้านข้อมูลภูมิสารสนเทศ เซนเซอร์ และการคาดการณ์ภัยพิบัติ เพื่อช่วยประชาชนและธุรกิจตัดสินใจเร็วขึ้น ลดความเสียหาย และเพิ่มความปลอดภัย ธุรกิจบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ (Smart Infrastructure Services) เพื่อสนับสนุนการออกแบบและวางแผนป้องกันภัยพิบัติ ธุรกิจบริการให้คำปรึกษาด้านความเสี่ยงภัยพิบัติ (Consulting Services) เช่น การประเมินความเสี่ยงพื้นที่ (Risk Assessment) และการจัดทำแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจ (Business Continuity Plan: BCP) เป็นต้น

6. **ส่งเสริมผู้ประกอบการในสาขากิจกรรมทางวิชาชีพ การวิจัย และนวัตกรรม** เพื่อให้เกิดธุรกิจที่เน้นการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีบริการแก้ปัญหาหน้าท่วม และภัยพิบัติอื่น ๆ รวมทั้งสนับสนุนสตาร์ทอัพด้านอุปกรณ์อัจฉริยะ โดรนสำรวจ ระบบจำลองภัยพิบัติ AI วิเคราะห์ความเสี่ยง เพื่อยกระดับขีดความสามารถการบริหารจัดการวิกฤตทั้งก่อน-ขณะ-หลัง

มิติที่ 3 ด้านการกำกับดูแลและคุ้มครองผู้บริโภค

7. **กำกับดูแลราคาและคุ้มครองผู้บริโภคในสถานการณ์ฉุกเฉิน** โดยเสริมความเข้มแข็งในการกำกับดูแลราคาสินค้าและบริการจำเป็นในช่วงเกิดภัยพิบัติ เพื่อป้องกันการฉวยโอกาสขึ้นราคาเกินสมควรพร้อมทั้ง

เพิ่มช่องทางรับเรื่องร้องเรียนและการสื่อสารข้อมูลราคาที่เป็นธรรม มาตรการดังกล่าวจะช่วยคุ้มครองผู้บริโภค รักษาความเชื่อมั่นในระบบตลาด และเสริมเสถียรภาพทางสังคมในภาวะวิกฤต

มิติที่ 4 ด้านการฟื้นฟู SMEs และเศรษฐกิจฐานราก

8. สนับสนุนผู้ประกอบการ SMEs และผู้ประกอบการท้องถิ่นให้ฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว โดยกำหนด มาตรการช่วยเหลือทางการค้าและการตลาดสำหรับผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ เช่น การผ่อนผัน ภาระเบี่ยงทางการค้า การสนับสนุนค่าใช้จ่ายด้านการตลาดออนไลน์ การจัดพื้นที่จำหน่ายสินค้าโดยไม่คิด ค่าใช้จ่าย และการเชื่อมโยงตลาดในและต่างประเทศ มาตรการดังกล่าวจะช่วยให้ธุรกิจสามารถกลับมาดำเนิน กิจการได้อย่างรวดเร็ว และลดความเปราะบางของเศรษฐกิจฐานราก

9. ให้ความรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติให้กับผู้ประกอบการ โดยอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ การบริหารความเสี่ยงจากภัยพิบัติและความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจให้กับผู้ประกอบการ เช่น การส่งเสริมให้ ผู้ประกอบการจัดทำแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจ (BCP) การพัฒนามาตรฐานธุรกิจบริการที่มีความพร้อมต่อ ภัยพิบัติ (Disaster-ready services) และการใช้ข้อมูลเชิงคาดการณ์ในการกำหนดนโยบายการค้าเชิงป้องกัน

10. บูรณาการความร่วมมือด้านการฟื้นฟูเศรษฐกิจ “รัฐ-เอกชน-ท้องถิ่น-ชุมชน” แบบ One Team ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจบริการ และองค์กรท้องถิ่น รวมทั้งกำหนด บทบาทที่ชัดเจนของเครือข่ายธุรกิจบริการในพื้นที่ เช่น โลจิสติกส์ การสื่อสาร บริการอาหารและสุขอนามัย เพื่อวางแผนและบริหารจัดการระบบการค้าในภาวะวิกฤตอย่างเป็นเอกภาพ ความร่วมมือดังกล่าวจะช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร ลดความซ้ำซ้อน และเสริมสร้างความยืดหยุ่นของระบบการค้าและ เศรษฐกิจโดยรวม

ธุรกิจบริการมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการฟื้นฟูและยกระดับการพัฒนาหลังการเกิดวิกฤต โดยทำหน้าที่เป็นกำลังเสริมที่ช่วยให้ชุมชนและเศรษฐกิจสามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างรวดเร็วและมี ประสิทธิภาพ ทั้งผ่านบริการซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐาน การฟื้นฟูบ้านเรือน การให้ความช่วยเหลือ ด้านสาธารณสุขและสุขภาพจิต ตลอดจนบริการด้านประกันภัย การเยียวยา และการให้คำปรึกษาทางธุรกิจ ที่ช่วยให้ผู้ประกอบการกลับมาเปิดกิจการได้โดยเร็ว

แม้เหตุภัยพิบัติจะสร้างความเสียหายอย่างหนักต่อชุมชนและเศรษฐกิจท้องถิ่น แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เป็น โอกาสสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ทั้งการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืน การพัฒนาเมือง อัจฉริยะที่มีระบบบริหารจัดการภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีเตือนภัย และบริการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ โดยภาคบริการสามารถช่วยนำเทคโนโลยีและข้อมูลมาใชวางแผนการฟื้นฟูในระยะยาว ทำให้เมืองมี ความยืดหยุ่นและพร้อมรับมือกับภัยพิบัติในอนาคตมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การพัฒนาหลัง ภัยพิบัติเป็นไปอย่าง ยั่งยืนและมีความเข้มแข็งกว่าเดิม...

*“วิกฤตจึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการยกระดับเศรษฐกิจ
ให้ทันสมัย ยืดหยุ่น และแข่งขันได้มากขึ้นในอนาคต”*

กองนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า สันค้ำอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการ
กลุ่มงานยุทธศาสตร์ธุรกิจบริการ

บรรณานุกรม

Germanwatch. (2025) “Climate Risk Index (CRI) 2026”

<https://www.germanwatch.org/sites/default/files/2025-11/CRI%2026%20full%20report.pdf>

MGR Online. (2025, November 28) “วิกฤตน้ำท่วมใต้ เสียหายกว่า 2.5 หมื่นล้านบาท ท่องเที่ยวสาหัส
จี้รัฐบาลเร่งฟื้นฟู”

<https://mgronline.com/specialscoop/detail/9680000113926>

OECD. (2025) “OECD Economic Surveys: Thailand 2025”

https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-thailand-2025_426b9bc0-en/full-report.html

UNESCO. (2023) “Use of Artificial Intelligence for Disaster Risk Reduction in Africa”

<https://www.unesco.org/en/articles/use-artificial-intelligence-disaster-risk-reduction-africa?utm>

กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม. “Early Warning for All “ระบบเตือนภัยล่วงหน้า
สำหรับทุกคน” <https://www.dcce.go.th/8392>

ธนาคารโลก. (2025) “Thailand Country Climate and Development Report 2025”

<https://www.worldbank.org/th/country/thailand/publication/th-ccdr>

สำนักงานเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (UNDRR). (2025) “Guiding disaster risk
reduction investments through AI powered tools” <https://iddr.undrr.org/news/guiding-disaster-risk-reduction-investments-through-ai-powered-tools-0>

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2025) “ผลกระทบผู้ประกอบการจากสถานการณ์
อุทกภัยปี 2568” <https://www.smebigdata.com/msme/dashboard-flood>